

algemeen ziekenhuis
Sint-Maarten

Autisme bij meisjes en vrouwen

najaarssymposium KARVA- UAntwerpen

Jo Wellens, kinder- en jeugdpsychiater

TheA, dagbehandeling kinder- en jeugdpsychiatrie AZ St-Maarten

27-11-2021

Inhoud: Autisme bij meisjes en vrouwen

- DSM-5 kenmerken van een autismespectrumstoornis
- Compensatie van ASS-kenmerken bij vrouwen
- Uitingsvorm van ASS bij meisjes
- Gevaar op onderdiagnosticering van ASS bij vrouwen
- Alarmsignalen bij goed begaafde vrouwen met ASS

DSM-5 Autismespectrumstoornis

DSM-5 Autismespectrumstoornis

- Persisterende deficiënties in de sociale communicatie en sociale interactie
 - in de sociaal-emotionele wederkerigheid
 - in de non-verbale communicatie
 - in het ontwikkelen, onderhouden en begrijpen van relaties
- Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten, zoals blijkt uit minstens 2 van de volgende kenmerken
 - stereotiepe spraak, motoriek of gebruik van voorwerpen
 - routines, rituelen en moeite met veranderingen
 - beperkte en stereotiepe interesses
 - sensorische over- en ondergevoeligheden

DSM-5 Autismespectrumstoornis

- Prevalentiecijfers schommelen
 - 60 tot 70 op 10000 personen > 0,7% tot meer dan 1%
- Man-vrouw verhouding
 - 4 mannen op 1 vrouw, afhankelijk van het intelligentieniveau
 - hoog IQ > 8:1
 - laag IQ > 2:1

Camouflage en compensatie van autisme kenmerken bij vrouwen

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- **Beperkingen in de sociaal-emotionele wederkerigheid**
 - Al vanaf kleuterleeftijd meer geneigd om contact te zoeken, vaak echter claimend en dwingend, weinig afgestemd
 - Strategieën zoals vaste beginzinnen
 - Subtiele kwalitatieve beperkingen in het maken van contact
 - oppervlakkig contact
 - te vrij of te terughoudend ("wat lief" <> verlegenheid)
 - stereotiep karakter
 - meevibreren met de ander

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- **Beperkingen in de non-verbale communicatie**
 - gebruiken gebaren, tonen mimiek, maken oogcontact
 - gebaren zijn aangeleerd, overdreven, stereotiep karakter
 - mimiek: grimassen, geen geleidelijke mimiekveranderingen, van theatraal naar vlak
 - sociaal kletsen = eenzijdige veelpraterij <> selectief mutisme
 - meer moeite om non-verbale signalen van anderen te begrijpen

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- **Beperkingen in het ontwikkelen, onderhouden en begrijpen van relaties**
 - Meisjes met ASS: naïef en kinderlijk gedrag
 - Vrouwen met ASS hebben contacten die zij als vriendschappen omschrijven- contact vooral gericht op het delen van gezamenlijke interesses
 - moeite en energie – hersteltijd nodig

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten
 - **stereotiepe spraak, motoriek of gebruik van voorwerpen**
 - routines, rituelen en moeite met veranderingen
 - beperkte en stereotiepe interesses
 - sensorische over- en ondergevoeligheden
- Meisjes met ASS imiteren vaker woorden of zinnen van anderen

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten
 - stereotiepe spraak, motoriek of gebruik van voorwerpen
 - **routines, rituelen en moeite met veranderingen**
 - beperkte en stereotiepe interesses
 - sensorische over- en ondergevoeligheden
- Geen sekse-verschillen bij oudere kinderen en volwassenen met ASS
 - opvallend lang en steeds opnieuw wennen aan situaties (verlegenheid)

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten
 - stereotiepe spraak, motoriek of gebruik van voorwerpen
 - routines, rituelen en moeite met veranderingen
 - **beperkte en stereotiepe interesses**
 - sensorische over- en ondergevoeligheden
- fascinaties die inhoudelijk niet vreemd of stereotiep zijn
- sociaal meer gangbare en aanvaarde interesses of pre-occupaties

Compensatie van ASS kenmerken bij vrouwen

- Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten
 - stereotiepe spraak, motoriek of gebruik van voorwerpen
 - routines, rituelen en moeite met veranderingen
 - beperkte en stereotiepe interesses
 - **sensorische over- en ondergevoeligheden**
- Vrouwen met ASS rapporteren beduidend meer problemen in de sensorische informatieverwerking
 - overgevoelig voor geluiden, aanrakingen, smaak en textuur van voedsel

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

- Subtielere interactieproblemen
 - zoeken contact en goede sociaal technische vaardigheden
 - + subtiële kwalitatieve beperkingen in het maken van contact
 - oppervlakkig contact
 - te vrij of te terughoudend ("wat lief" <> verlegenheid)
 - stereotiep karakter
 - + meevibreren met de ander
- wijze, ouwelijke indruk <> jong en kinderlijk (nog erg gericht op hun moeder)

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

- Vooroordeel: kinderen/volwassenen met ASS voelen/tonen minder empathie.
 - affectieve empathie intact: meevoelen met anderen
 - beperking in de cognitieve empathie: begrijpen waarom de ander zich zo voelt
- meisjes met autisme voelen (te) sterk de emoties van andere mensen/stemmingen of sferen aan = detailwaarneming
- vallen (bijna) samen/vervloeien met de ander – vibreren mee
- scheidingslijn tussen het 'zelf' en de ander ontbreekt
- zeer jonge manier van inleven cfr. baby's

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

- Subtielere communicatieproblemen
 - + gebruiken gebaren, tonen mimiek, 'sociaal kletsen'
 - gebaren zijn aangeleerd, overdreven, stereotiep karakter
 - mimiek: grimassen, geen geleidelijke mimiekveranderingen, van theatraal naar vlak
 - sociaal kletsen = eenzijdige veelpraterij <> selectief mutisme

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

- Subtielere rigiditeit en sensorische overgevoeligheden
 - + opvallend lang en steeds opnieuw wennen aan situaties (verlegenheid)
 - sociaal meer gangbare en aanvaarde interesses of pre-occupaties
 - + overgevoelig voor geluiden, aanrakingen, smaak en textuur van voedsel

Uitingsvorm van ASS bij meisjes

- Aanmeldingsreden:
 - Vermoeidheid en lichamelijke klachten zoals hoofdpijn, buikpijn, obstipatieklachten
 - Eet- en slaapproblemen
 - Overmatig piekeren, somberheid
 - Spanning- en angstklachten
 - Perfectionisme en faalangst
 - Emotieregulatieproblemen: snel uit evenwicht, erg wisselen in emoties

A-specifieke klachten

Gevaar op onder- of overdiagnostisering

Gevaar op onderdiagnostisering bij vrouwen

- Onderdiagnostisering van ASS bij vrouwen
 - deficiënties in de sociale communicatie en sociale interactie
 - strategieën om tot een beperkte vorm van wederkerigheid te komen
 - in staat om zelf non-verbale communicatie te gebruiken
 - enige sociale contacten
 - beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten
 - stereotiep gedrag minder opvallend
 - + meer problemen in de sensorische informatieverwerking

Gevaar op onderdiagnosticering bij vrouwen

- Onderdiagnosticering van ASS bij vrouwen
 - meest onderzochte diagnostische instrumenten
 - Autism diagnostic observation schedule (ADOS)
 - Diagnostisch interview Autism diagnostic interview-revised (ADI-R)
 - Echter nog niet goed onderzocht bij vrouwen met klachten van ASS
 - Belang van doorvragen naar de inspanningen/moeite die vrouwen ervaren compensatiestrategieën

Gevaar op overdiagnostisering bij vrouwen

- Overdiagnostisering bij vrouwen met ASS
 - Comorbiditeit kan het beeld vertroebelen
 - DD: hechtingsproblemen
borderline persoonlijkheidsstoornis
ADHD

Diagnostiek bij meisjes en vrouwen

- Gericht kijken: observaties op meerdere momenten en in meerdere omgevingen
- Gericht kijken naar het stereotiepe karakter van contact, communicatie en spel
- Gericht kijken naar subtiele beperkingen in de afstemming
- Gericht kijken naar de mate van observeren en imiteren
- Gericht doorvragen naar de hoeveelheid energie die dit alles kost

Alarmsignalen bij goed begaafde vrouwen met ASS

Alarmsignalen goed begaafde vrouwen met ASS

- 'Voelen zich anders dan anderen'
- Identiteitsproblemen: "ik weet niet wie ik ben. Ik voel me een kameleon."
- Ervaren sociaal contact als zeer vermoeiend
- Algemene klachten van overbelasting

Alarmsignalen goed begaafde vrouwen met ASS

- Comorbide problemen bij ongeveer 70% vrouwen met ASS
 - algemene klachten van overbelasting
 - door gevoeligheid voor sensorische prikkels
 - door de verschillende taken of rollen van vrouwen
 - door hun detailgerichtheid, moeite om situaties te overzien
 - moeite met veranderingen (schakelproblemen)
 - moeite met plannen

Alarmsignalen goed begaafde vrouwen met ASS

- Comorbide problemen bij ongeveer 70% vrouwen met ASS
- klinische praktijk:
 - eet- en slaapproblemen
 - problemen in de emotieregulatie
 - persoonlijkheid 'vervormd'
 - ADHD
 - seksuele problemen

Dank voor jullie aandacht

TheA - Team

KD- atelier	OK- atelier	ID- atelier
Dr. Jo Wellens	Dr. Daniëlle van de Merwe	Dr. Julie Molenaers
2 t.e.m. 6 jaar	7 t.e.m. 12 jaar	12 jaar t.e.m. 16 jaar
6 peuters en kleuters	7-8 lagere school kinderen	8-9 pubers
Vast team per leefgroep		
1 verpleegkundige	1 verpleegkundige	1 verpleegkundige
2 leefgroepbegeleiders	2 leefgroepbegeleiders	2 leefgroepbegeleiders
1 gezinstherapeut	1 gezinstherapeut	1 gezinstherapeut
Overkoepelende medewerkers		
Hoofdverantwoordelijke	Psychodynamisch psychotherapeut	Creatief therapeut
Sociaal werkster	Gedragstherapeut	Muziek therapeut
	Psychomotore therapeut	

Referenties

- Buruma, M., & Blijd-Hoogewys, E. (2017). Autisme bij meisjes: subtiel, niet minder ernstig. *VROEG*, 34 (4), 8-11.
- Buruma, M., & Blijd-Hoogewys, E. (2019). Jonge meisjes camoufleren kenmerken autisme. *VROEG*, 36 (2), 6-8.
- Buruma, M., & Blijd-Hoogewys, E. (2019). Omgaan met emoties bij meisjes met autisme. *VROEG*, 38, 10-12.
- Lai, M.C., Lombardo, M.V., Pasco, G., Ruigrok, A.N.V., Wheelwright, S.J., Sadek, S.A., Chakrabarti, B., & Baron-Cohen, S. (2011). A behavioral comparison of male and female adults with high functioning autism spectrum conditions. *Plos One*, 6, 1-10.
- In 't Velt, J.M., Thomas, S., & Mol, A.J.J. (2010). WTA-prijs 2008. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 1, 28-31.
- Rieffe, C., Bülow, A., Willems, D., Blijd-Hoogewys, E., & Stockmans, L. (2017). Meisjes met autisme, hoe empathisch zijn ze? *Wetenschappelijk tijdschrift Autisme*, 16(2), 2-14.
- Spek, A. (2013). Autismespectrumstoornis bij meisjes en vrouwen. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 157, A6211.
- Spek, A. & Goosen, A. (2013). Autismespectrumstoornissen bij meisjes en vrouwen. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 2, 62-67.